

บทที่ 3

การผลิตด้านลิแกนด์ในประเทศไทย

ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา การผลิตด้านลิแกนด์ในประเทศไทยได้ขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 40.27 ต่อปี แยกเป็นการผลิตลิแกนด์เพื่อใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าซึ่งขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 37.13 ต่อปี และการผลิตลิแกนด์เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมในอัตราร้อยละ 53.14 ต่อปี

ตารางที่ 3.1 การผลิตลิแกนด์ภายในประเทศ

หน่วย : ล้านตัน

	เพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า	เพื่อการอุตสาหกรรม	รวม
2527	1.94	0.40	2.34
2528	4.61	0.53	5.19
2529	4.68	0.78	5.54
2530	5.76	1.18	6.93
2531	5.95	1.32	7.30
2532	6.86	2.20	8.90
อัตราการเพิ่ม			
2528	137.68	32.50	119.66
2529	1.52	47.17	6.23
2530	23.52	51.28	27.11
2531	3.30	11.86	4.76
2532	15.29	66.67	24.62

ที่มา : กรมทรัพยากรธรณี และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ

3.1 การผลิตลิแกนด์ของการไฟฟ้าฝ้ายผลิตแห่งประเทศไทย

ปัจจุบันการไฟฟ้าฝ้ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้มีการดำเนินการทางด้านเหมืองลิแกนด์ 2 แห่งคือ เหมืองแม่เมาะเพื่อป้อนโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และเหมืองกระบี่เพื่อป้อนโรงไฟฟ้ากระบี่ จังหวัดกระบี่

สำหรับเหมืองแม่เมาะ ซึ่งเป็นแหล่งลิแกนด์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศขณะนี้ มีปริมาณสำรองที่ค้นพบได้ (Proven Reserve) 802 ล้านตัน และมีปริมาณสำรองทั้งหมด (Total Geological Reserve) ประมาณ 1,300 ล้านตัน ส่วนที่เหมืองกระบี่มีปริมาณสำรอง (Geological Reserve) ประมาณ 53 ล้านตัน¹

ปริมาณสำรองลิแกนด์ที่คุ้มค่าในการทำเหมือง (Economic Minable Reserves) เพื่อการผลิตไฟฟ้าของแม่เมาะ และแอ่งกระบี่เป็นดังนี้²

	ปริมาณที่คุ้มค่าในการทำเหมือง (ล้านตัน)	ค่าความร้อน (กิโลแคลอรีต่อกรัม)	เฉลี่ย (Kcal/g)
เหมืองแม่เมาะ	650	2,500-3,000	2,600
เหมืองกระบี่	10	2,350-2,900	2,450

3.1.1 เหมืองแม่เมาะ

ลักษณะทางธรณีวิทยาและแหล่งแร่

ถ่านหินแอ่งแม่เมาะจัดอยู่ในชั้นลิแกนด์ และบางส่วนเป็นซิปมิทูนีสแหล่ง

¹ ฝ้ายเหมืองลิแกนด์ การไฟฟ้าฝ้ายผลิตแห่งประเทศไทย.

² ฝ้ายเหมืองลิแกนด์ การไฟฟ้าฝ้ายผลิตแห่งประเทศไทย.

ลิกไนต์ที่พบเกิดขึ้นในแง่รูปปะทะทางธรณีวิทยาในยุคเทอร์เชียรี (Tertiary) ด้านทิศเหนือเป็นหิน Quartzite ด้านตะวันออกและตะวันตกเป็นหินปูน ด้านใต้เป็นหินบะซอลต์ วางตัวบนหินปูนเปลือกด้านบนเป็นดินเหนียวและหินลูกรัง หนาประมาณ 10 เมตร ส่วนชั้นดินถัดลงไปเป็นดินเหนียวแข็งพวก Shale หรือ Mudstone วางตัวอยู่บนชั้นถ่านลิกไนต์ซึ่งมีความหนาของชั้นถ่านประมาณ 15-20 เมตร ชั้นถ่านหินลิกไนต์มีอยู่ 2 ชั้น ความหนาเฉลี่ยชั้นละ 20 เมตร มีความแตกต่างกันไปตั้งแต่ 10 เมตร ถึง 600 เมตร ระหว่างชั้นถ่านลิกไนต์ จะถูกแทรกคั่นด้วยดินดานชั้นถ่านมีความหนาในแนวเหนือ-ใต้ ประมาณ 6 กิโลเมตรขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 3 กิโลเมตร

ถ่านลิกไนต์ที่มีคุณภาพดีจะวางตัวอยู่ในตำแหน่งทิศตะวันออกและตะวันตกของแอ่ง ส่วนทางทิศเหนือและทิศใต้ ถ่านลิกไนต์ที่มีคุณภาพรองลงไป ส่วนทางตอนกลางแอ่งถ่านจะมีคุณภาพดี แต่ยังมีอยู่เล็กน้อย

คุณภาพของถ่านหิน

ถ่านหินในแหล่งนี้มีค่าความร้อนต่ำ มีความชื้นสูง และมีขี้เถ้ามากเมื่อกองทิ้งไว้จะแตกกร่อน มีสีน้ำตาลถึงสีดำ ผลวิเคราะห์ถ่านโดยเฉลี่ยของแหล่งนี้ เป็นดังนี้³

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	2,725
ขี้เถ้า (%)	25.4
ความชื้น (%)	30.2
กำมะถัน (%)	2.41
สารระเหย (%)	28.5
คาร์บอนคงที่ (%)	16.5

³ ชลอ คัญยงศ์ และสมพร อติศักดิ์พานิชกิจ, การทำเหมืองลิกไนต์ในประเทศไทย, กองการเหมืองแร่, กรมทรัพยากรธรณี, หน้า 7/31, เอกสารประกอบการสัมมนา.

เมืองแม่เมาะ เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2497 และเริ่มผลิตถ่านลิกไนต์ในปีต่อมา ที่ ต.บ้านคา อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง โดยในระยะเริ่มแรกนั้นได้มีการจำหน่ายให้แก่โรงบ่มใบยาสูบ โรงปูนซีเมนต์ และโรงไฟฟ้าที่กรุงเทพมหานคร⁴ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2503 จึงได้เริ่มส่งป้อนให้แก่โรงไฟฟ้าแม่เมาะขนาด 12,500 กิโลวัตต์

การวางแผนการทำเหมืองของ กฟผ. จะพิจารณาจากปริมาณความต้องการใช้ถ่านลิกไนต์ว่าต้องการใช้ปีละเท่าใด และปริมาณที่จะต้องผลิตทั้งสิ้นเท่าใด เพื่อใช้วางแผนการเปิดหน้าดิน และผลิตถ่านลิกไนต์ให้สอดคล้องกับความต้องการ

ปัจจุบัน กฟผ. ได้ทำการเปิดหน้าดิน โดย กฟผ. เองส่วนหนึ่ง ประมาณปีละ 12 ล้านลูกบาศก์เมตร และจ้างผู้รับเหมาทำการเปิดหน้าดิน 90 ล้านลูกบาศก์เมตรในระยะเวลา 7 ปี ซึ่งแล้วเสร็จในปี 2533 ในอนาคต กฟผ. วางแผนดำเนินการโดยทาง กฟผ. จะเป็นผู้ดำเนินการเปิดหน้าดินส่วนหนึ่ง และจ้างผู้รับเหมาทำการเปิดหน้าดินอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งคาดว่าในส่วนที่จ้างผู้รับเหมาจะไม่น้อยกว่าปีละ 30 ล้านลูกบาศก์เมตร⁵

การผลิตถ่านหิน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา เมืองแม่เมาะได้เพิ่มการผลิตถ่านลิกไนต์ขึ้นเป็นปีละ 4 ล้านกว่าตันโดยเพิ่มจากเดิมในช่วงปี พ.ศ. 2524-2527 ซึ่งผลิตถ่านลิกไนต์เพียงปีละ 1 ล้านกว่าตัน ทั้งนี้เนื่องจากการเพิ่มการผลิตกระแสไฟฟ้าจากการใช้ถ่านลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงมากขึ้น โดยมีสถิติการผลิตตามสถิติการชำระค่าภาคหลวง ดังตารางที่ 2.2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴ กฟผ. แม่เมาะ (2532), ฝ่ายประชาสัมพันธ์, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, พฤษภาคม 2532, แผ่นพับ.

⁵ เมืองแม่เมาะ, ฝ่ายประชาสัมพันธ์, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 2528, หน้า 33.

3.1.2 เหมืองกระบี่

เหมืองกระบี่ เริ่มทำเหมืองผลิตถ่านหินในปี พ.ศ. 2507 ในพื้นที่แหล่งบางปุด้า และแหล่งคลองทวายเล็ก ต.คลองขนาน อ.เมือง จ.กระบี่ เพื่อผลิตถ่านลิกไนต์ส่งให้การไฟฟ้าพลังไอน้ำกระบี่ ซึ่งได้เริ่มก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ประกอบด้วยเครื่องกำเนิดไฟฟ้าจำนวน 2 เครื่อง ๆ ละ 20,000 กิโลวัตต์

ลักษณะทางธรณีวิทยาและแหล่งแร่

- แหล่งบางปุด้า

ลักษณะของแหล่งถ่านลิกไนต์ในบริเวณนี้มีรูปร่างไม่แน่นอน อยู่กระจายเป็นหย่อม ๆ ความหนาของชั้นถ่านในบริเวณนี้หนาตั้งแต่ 3-20 เมตร ความลึกของชั้นดินตั้งแต่ 4-56 เมตร ความหนาของชั้นถ่านประมาณ 10 เมตร

- แหล่งบ่อทวายเล็ก

ลักษณะของแหล่งถ่านลิกไนต์ในบริเวณนี้เกิดเป็นชั้นวางตัวลาดเอียงประมาณ 30 องศา โดยเฉลี่ยจากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก ความลึกของชั้นถ่านอยู่ลึกจากผิวดินตั้งแต่ 5 เมตร จนถึง 180 เมตร ความกว้างของแหล่งถ่านลิกไนต์นี้ประมาณ 300 เมตร ยาวประมาณ 3,000 เมตร ความหนาของชั้นถ่านโดยเฉลี่ยประมาณ 15 เมตร

คุณภาพของถ่านหิน

ถ่านหินในแอ่งกระบี่ จัดอยู่ในประเภทลิกไนต์ โดยมีคุณภาพแปรเปลี่ยนไปในแต่ละพื้นที่ ค่าความร้อนโดยเฉลี่ยประมาณ 1,162-3,273 แคลอรี/กรัม (as received) สำหรับผลวิเคราะห์ของถ่านในบริเวณแหล่งคลองบางปุด้า และแหล่งคลองทวายเล็กดังนี้^๑

^๑ สมพร อธิศักดิ์พานิชกิจ, เหมืองถ่านหินในประเทศไทย, หน้า 25.

	แหล่งคลองบางปุด้า	แหล่งคลองหาวเล็ก
ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	1,162-2,978	1,614-3,273
ไขมัน (%)	19.7-49.7	14.5-42.6
ความชื้น (%)	22.6-30.2	24.4-31.7
กำมะถัน (%)	0.8-5.1	n.a.
สารระเหย (%)	n.a.	n.a.
คาร์บอนคงที่ (%)	n.a.	n.a.

การผลิตถ่านหิน

ในปี พ.ศ. 2529 เมืองกระบี่ได้ผลิตถ่านลิกไนต์รวม 212,000 ตัน ลดลงจากปี พ.ศ. 2528 ซึ่งผลิตลิกไนต์รวม 395,000 ตันสำหรับผลผลิตลิกไนต์ในปัจจุบันปีละ 2 แสนตัน เพื่อป้อนโรงไฟฟ้ากำลังผลิตรวม 60 เมกกะวัตต์ (ทำงานเพียง 20-40 เมกกะวัตต์) และในปี พ.ศ. 2535 เมื่อสร้างโรงไฟฟ้าขนาด 75 เมกกะวัตต์ เพื่อทดแทนโรงจักรเก่าที่จะหมดอายุการใช้งานแล้วเมืองกระบี่จะต้องผลิตลิกไนต์ถึงประมาณ 500,000 ตันต่อปี สำหรับสถิติการผลิตตามสถิติการชำระค่าภาคหลวงเป็นดังตารางที่ 3.2

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.2 ปริมาณการผลิตลิกไนต์ของ กฟผ.

หน่วย : ตัน

ปี พ.ศ.	เหมืองแม่เมาะ	เหมืองกระบี่
2519	220,925	445,979
2520	136,600	250,000
2521	275,361.7	275,000
2522	941,457.3	304,000
2523	935,409	385,000
2524	1,204,466	338,000
2525	1,299,875	380,000
2526	1,248,435	335,000
2527	1,658,808	280,000
2528	4,217,337	395,000
2529	4,463,575	212,000
2530	5,564,537	191,000
2531	5,717,250	237,396
2532	6,541,191	318,585
2533	6,846,445	110,262

(มกราคม-กันยายน)

3.2 อุปทานของลิกไนต์ทางด้านการผลิตกระแสไฟฟ้า

การผลิตลิกไนต์ของ กฟผ. มีวัตถุประสงค์หลักคือ การผลิตเพื่อป้อนโรงไฟฟ้าโดยเฉพาะที่แม่เมาะจังหวัดลำปาง ดังนั้นอุปทานของลิกไนต์จะขึ้นอยู่กับ ราชาลิกไนต์ ราคาถ่านหินนำเข้า แร่ถ่าน และเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตลิกไนต์ รวมถึงจำนวนการเปิดหน้าดินเพื่อการทำเหมือง ความสัมพันธ์ระหว่างอุปทานของลิกไนต์กับตัวแปรต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ราคาปลีกใน (PLE) ซึ่งจะขึ้นอยู่กับต้นทุนการทำเหมืองของ กฟผ. เองโดยจะมีหน่วยเป็น บาทต่อ 10^3 BTU
2. ราคาต้นทุนนำเข้า (PM) หากราคาต้นทุนนำเข้าต่ำกว่าราคาปลีกใน ก็จะทำให้ กฟผ. หันไปใช้ต้นทุนนำเข้า การผลิตปลีกในของ กฟผ. ก็จะลดลง
3. แรงงานที่ใช้ในการทำเหมืองของ กฟผ. (LE) โดยจะมีหน่วยเป็นคน
4. เครื่องจักรที่ใช้ในการทำเหมืองของ กฟผ. ซึ่งในที่นี้การวัดการทำงานของเครื่องจักรจะใช้จำนวนเชื้อเพลิงที่เครื่องจักรใช้ในการทำเหมืองคือ น้ำมันเบนซิน (KBE), น้ำมันดีเซล (KDE) และน้ำมันหล่อลื่น (KDE) แทนจำนวนเครื่องจักรที่มีอยู่ในเหมืองโดยมีหน่วยเป็นพันลิตร
5. จำนวนการเปิดหน้าดินที่ขุดขึ้นเนื่องจากการทำเหมือง (OE) โดยจะมีหน่วยเป็นล้านลูกบาศก์เมตร

* สมการอุปทานของ กฟผ. จึงเป็นดังนี้ *

$$SLE = (PLE^+, PM^+, LE^+, KBE^+, KDE^+, KOE^+, OE^+)$$

โดย SLE	คือ	อุปทานของปลีกในของการผลิตกระแสไฟฟ้า
PLE	คือ	ราคาปลีกในของ กฟผ.
PM	คือ	ราคาต้นทุนนำเข้า
LE	คือ	แรงงานที่ใช้ในการทำเหมือง
KBE	คือ	จำนวนน้ำมันเบนซินที่ใช้ในการทำเหมือง
KDE	คือ	จำนวนน้ำมันดีเซลที่ใช้ในการทำเหมือง
KOE	คือ	จำนวนน้ำมันหล่อลื่นที่ใช้ในการทำเหมือง
OE	คือ	จำนวนการเปิดหน้าดินของเหมือง กฟผ.

3.3 การผลิตลิกไนต์ในภาคอุตสาหกรรม

เหมืองแห่งแรกที่ผลิตถ่านลิกไนต์เพื่อจำหน่ายให้แก่ภาคอุตสาหกรรมเริ่มเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. 2513 โดยสำนักงานพลังงานแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน ที่จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์ในขณะนั้น เพื่อให้ลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงทดแทนการใช้ไม้ฟืนในอุตสาหกรรมบ่มใบยาสูบในระยะต่อมาอุตสาหกรรมอื่นๆ จึงได้เริ่มมีการหันมาสนใจและเปลี่ยนมาใช้ลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิง

จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีเหมืองที่เปิดดำเนินการโดยเอกชนอยู่ใน 7 จังหวัด คือ จังหวัดลำพูน ลำปาง ตาก เชียงใหม่ แลย อุตรดิตถ์ และเพชรบุรี

3.3.1 จังหวัดลำพูน มีเหมืองที่เปิดดำเนินการดังนี้

บริษัทเวอร์คิวล์ จำกัด เปิดการทำเหมืองเมื่อปี พ.ศ. 2522 ที่บ้านปู่ ต.ลิ อ.ลิ จ.ลำพูน โดยเช่าช่วงจากสำนักงานพลังงานแห่งชาติ และได้หยุดการทำเหมืองชั่วคราวเมื่อปลายปี พ.ศ. 2526 เนื่องจากบ่อเหมืองมีความลาดชันสูงเป็นอุปสรรคในการทำ งานและการขนส่งถ่านหินจากบ่อเหมือง จึงต้องหยุดการทำเหมืองไว้ชั่วคราวและเริ่มทำการผลิตใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2529

ถ่านหินในบริเวณแห่งนี้มีคุณภาพค่อนข้างดี ผลการวิเคราะห์ที่ถ่านโดยเฉลี่ยเป็นดังนี้

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	2,900-4,800
ซัลเฟอร์ (%)	3-9
ความชื้น (%)	28-30
กำมะถัน (%)	1-2
สารระเหย (%)	29-34
คาร์บอนคงที่ (%)	32-36

เหมืองนาขตั้ง เมาค่าลี ถูกเข้าช่วงค่าเนนการโดยบริษัทเวอร์คฟีวัล จำกัด
บริเวณบ้านปู ค.ลี้ อ.ลี้ จ.ลำพูน เริ่มทำการผลิตถ่านออกจำหน่ายตั้งแต่ปี 2526

ถ่านหินในบริเวณแห่งนี้ มีคุณภาพดี กำมะถันและซัลเฟอร์ต่ำ มีผลการวิเคราะห์
ถ่านโดยเฉลี่ยดังนี้

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	4,800
ซัลเฟอร์ (%)	8.9
ความชื้น (%)	30-32
กำมะถัน (%)	2.5
สารระเหย (%)	44.7
คาร์บอนคงที่ (%)	48.2

เหมืองนาขประสิทธิ์ ธรรมปรีดา เปิดดำเนินการทำเหมืองเมื่อปี
พ.ศ. 2526 ที่บริเวณ ค.นากราช อ.ลี้ จ.ลำพูน แต่ในปลายปีนั้นก็ต้องหยุดทำเหมืองชั่วคราว
เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเปิดหน้าดินสูงมาก หลังจากนั้นจึงได้เริ่มทำการผลิตใหม่ในปี
พ.ศ. 2529

ถ่านหินในบริเวณนี้จัดเป็นถ่านชั้นลิกไนต์ ผลวิเคราะห์ถ่านโดยเฉลี่ยดังนี้

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	2,900-3,600
ซัลเฟอร์ (%)	7-17
ความชื้น (%)	25-47
กำมะถัน (%)	1.0-2.8
สารระเหย (%)	25-31
คาร์บอนคงที่ (%)	16-32

บริษัทเหมืองบ้านปู จำกัด เข้าช่วงการทำเหมืองจากสำนักงานพลังงาน
แห่งชาติ ที่บ้านปู ค.ล. อ.ล. จงลำพูน เมื่อปี พ.ศ. 2527

ถ่านหินในบริเวณนี้มีค่าความร้อนค่อนข้างสูง มีผลวิเคราะห์ถ่านโดยเฉลี่ยดังนี้

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	5,500
ซัลเฟอร์ (%)	20
ความชื้น (%)	2-3
กำมะถัน (%)	1.2-1.7
สารระเหย (%)	30
คาร์บอนคงที่ (%)	35-40

การผลิตถ่านลิกไนต์ของบริษัทเหมืองบ้านปู จำกัด ที่บริเวณบ้านปู ได้หยุดการทำ
เหมืองตั้งแต่เดือนกันยายนปี พ.ศ. 2531 และได้มาทำการผลิตถ่านลิกไนต์ที่บริเวณแม่ลอง อ.ล.
จ.ลำพูน ในปี พ.ศ. 2531

บริษัทลานนาลิกไนต์ จำกัด ดำเนินการทำเหมืองโดยเข้าช่วงจากสำนัก
งานพลังงานแห่งชาติ ที่บ้านป่าคา ค.คงคำ จ.ลำพูน ปลายปี พ.ศ. 2528

ถ่านหินในแหล่งนี้ให้ค่าความร้อนที่สูงมีซัลเฟอร์และกำมะถันต่ำ ผลวิเคราะห์ถ่าน
ในแหล่งนี้โดยเฉลี่ยเป็นดังนี้

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	6,000
ซัลเฟอร์ (%)	11.0
ความชื้น (%)	8.59
กำมะถัน (%)	1.4
สารระเหย (%)	41.1
คาร์บอนคงที่ (%)	38.9

บริษัทแพร์ลิกไนต์ จำกัด เริ่มเปิดการทำเหมืองที่บ้านโง้ง อ.ลี้ จ.ลำพูน
ในปี พ.ศ. 2531 โดยมีผลวิเคราะห์ถ่านในแหล่งนี้โดยเฉลี่ยคือ

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	4,500-4,800
ซัลเฟอร์ (%)	-
ความชื้น (%)	-
กำมะถัน (%)	-
สารระเหย (%)	-
คาร์บอนคงที่ (%)	-

ตารางที่ 3.3 แสดงการผลิตถ่านลิกไนต์ในจังหวัดลำพูน

หน่วย : พันตัน

	2529	2530	2531	2532	2533 ¹
บริษัทเวอร์คนิวส์ จำกัด	6.34	61.83	40.40	5.00	7.50
เหมืองนายตัน เมาคำลี	79.46	3.17	83.56	50.00	-
เหมืองนายประสิทธิ์ ชรรมปรีดา	0.15	3.85	3.60	18.034	-
บริษัทเหมืองบ้านปู่ จำกัด	512.13	513.79	145.24	1.00	-
บริษัทลานนาลิกไนต์ จำกัด	12.09	356.43	493.52	688.50	758.96
บริษัทแพร์ลิกไนต์ จำกัด	-	-	295.20	404.75	412.88
รวม	610.17	939.07	1,061.52	1,167.28	1,179.3

¹ เดือนมกราคม-กันยายน

ที่มา : กรมทรัพยากรธรณี

3.3.2 จังหวัดลำปาง มีเหมืองที่เปิดดำเนินการดังนี้

บริษัทแพร์ลิกไนต์ จำกัด เปิดทำเหมืองที่ อ.แม่ตึบ อ.งาว จ.ลำปาง เมื่อปี พ.ศ. 2529 โดยในปัจจุบันมีปัญหาในการผลิตเนื่องจากชั้นถ่านเอียงตัวมาก จึงเสียค่าใช้จ่ายในการเปิดหน้าคินสูง จึงหยุดการผลิตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530

บริษัทแหลมทองลิกไนต์ จำกัด ที่ ต.แม่ตึบ นอกจากมีบริษัทแพร์ลิกไนต์ จำกัด ดำเนินการทำเหมืองแล้ว ยังมีเหมืองของบริษัทแหลมทองลิกไนต์ โดยเช่าช่วงจาก นายบุญส่ง อนุสรราชกิจเริ่มเปิดทำเหมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529

ถ่านหินในบริเวณนี้มีสารระเหยค่อนข้างสูงมีผลวิเคราะห์เฉลี่ยดังนี้

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	4,500-4,800
ซัลเฟอร์ (%)	6-11
ความชื้น (%)	19-21
กำมะถัน (%)	1.5-2.7
สารระเหย (%)	27-31
คาร์บอนคงที่ (%)	38-41

ตารางที่ 3.4 แสดงการผลิตถ่านลิกไนต์ในจังหวัดลำปาง

หน่วย : พันตัน

	2529	2530	2531	2532	2533 ¹
บริษัทแพร์ลิกไนต์ จำกัด	0.67	-	-	-	-
บริษัทแหลมทองลิกไนต์ จำกัด	1.75	42.70	57.39	45.84	52.20
รวม	2.42	42.70	57.39	45.84	52.20

¹ เดือนมกราคม-กันยายน

ที่มา : กรมทรัพยากรธรณี

3.3.3 จังหวัดตากมีเหมืองที่เปิดดำเนินการดังนี้

บริษัทไทยลิกไนต์ จำกัด เปิดดำเนินการทำเหมืองที่บริเวณแม่ตั้น อ.แม่ระ-
มาด จ.ตาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 แต่ปัจจุบันได้หยุดการผลิตลง (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531)

ถ่านในแหล่งนี้เป็นถ่านที่มีคุณภาพค่อนข้างดี มีปริมาณความชื้นและกำมะถันต่ำ
ผลวิเคราะห์ของถ่านเป็นดังนี้

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	4,500-5,800
ซัลเฟอร์ (%)	9-24
ความชื้น (%)	6-13
กำมะถัน (%)	0.9-2.1
สารระเหย (%)	22-37
คาร์บอนคงที่ (%)	33-51

บริษัทสุเจลีกไนต์ จำกัด เปิดดำเนินการทำเหมืองที่ ต.พะวอ อ.แม่สอด
จ.ตาก โดยเริ่มทำการผลิต และจำหน่ายถ่านในปี พ.ศ. 2530

ผลวิเคราะห์ของถ่านโดยเฉลี่ยของแหล่งนี้เป็นดังนี้

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	4,694-5,452
ซัลเฟอร์ (%)	4.63-5.38
ความชื้น (%)	16.32-27.96
กำมะถัน (%)	-
สารระเหย (%)	-
คาร์บอนคงที่ (%)	-

ตาราง 3.5 แสดงการผลิตถ่านลิกไนต์ในจังหวัดตาก

หน่วย : พันตัน

	2529	2530	2531	2532	2533 ¹
บริษัทไทยลิกไนต์ จำกัด	20.03	28.76	-	-	-
บริษัทสุเจลีกไนต์ จำกัด	-	18.75	37.16	82.03	57.30
รวม	-	47.51	30.37	82.03	57.30

¹ เดือนมกราคม-กันยายน

ที่มา : กรมทรัพยากรธรณี

3.3.4 จังหวัดเชียงใหม่ มีเหมืองที่เปิดดำเนินการดังนี้

บริษัทแหลมทองลิกไนต์ จำกัด ได้ดำเนินการทำเหมือง โดยการเช่าช่วงจากเหมืองเอกชัยที่ อ.แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่ โดยเริ่มเปิดทำเหมืองผลิตถ่านหินลิกไนต์ออกจำหน่ายในปี พ.ศ. 2531 โดยทำการผลิตและจำหน่ายให้แก่อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ ถ่านในแหล่งนี้มีผลวิเคราะห์ถ่านโดยเฉลี่ย ดังนี้

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	5,074-6,500
ซีเ็ก้า (%)	6.9-8.82
ความชื้น (%)	21.92
กำมะถัน (%)	0.90-1.16
สารระเหย (%)	31-39.82
คาร์บอนคงที่ (%)	40.07-51.35

ตารางที่ 3.6 แสดงการผลิตถ่านลิกไนต์ในจังหวัดเชียงใหม่

หน่วย : พันตัน

	2531	2532	2533 ¹
บ.แหลมทองลิกไนต์ จำกัด	0.60	134.53	110.54

¹ เดือนมกราคม-กันยายน

ที่มา : กรมทรัพยากรธรณี

3.3.5 จังหวัดเลย มีเหมืองที่เปิดดำเนินการคือ

บริษัทสยามแกรไฟท์ (เลย) จำกัด เปิดการทำเหมืองแร่เมื่อปี พ.ศ. 2525 ที่ ต.นาดัง อ.นาดัง จ.เลย ถ่านที่ผลิตในบริเวณนี้ มีปัญหาเนื่องจากมีแกรไฟท์ปนอยู่ ทำให้มีปัญหาในการนำไปใช้ ถ่านหินที่ผลิตในแหล่งนี้ไม่ได้ถูกนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในอุตสาหกรรมต่าง ๆ แต่ถูกนำมาใช้เป็นตัว Reduce ในอุตสาหกรรมเหล็ก เพื่อเพิ่มคาร์บอนในเนื้อเหล็กและใช้ในการกรองน้ำ มีผลวิเคราะห์ถ่านโดยเฉลี่ยดังนี้

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	4,707-6,978
ซัลเฟอร์ (%)	17.48-35.43
ความชื้น (%)	2.31-4.23
กำมะถัน (%)	0.52-1.07
สารระเหย (%)	2.78-7.71
คาร์บอนคงที่ (%)	54.78-72.97

3.3.6 จังหวัดอุดรธานี มีเหมืองที่เปิดดำเนินการคือ

หจก. จินดาทวีพย์ (2525) เปิดดำเนินการทำเหมืองในช่วงปี พ.ศ. 2526-2528 ที่ ต.นาแก อ.นาแก จ.อุดรธานี มีปัญหาการผลิตเช่นเดียวกับที่จังหวัดเลย เนื่องจากชั้นถ่านมีแกรไฟท์ปน ปัจจุบันจึงเปิดดำเนินการ มีผลวิเคราะห์ถ่านโดยเฉลี่ยดังนี้

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	6,000
ไขมัน (%)	18.62
ความชื้น (%)	3.42
กำมะถัน (%)	0.6
สารระเหย (%)	2.34
คาร์บอนคงที่ (%)	75.62

3.3.7 จังหวัดเพชรบุรี มีเหมืองที่เปิดดำเนินการคือ

บริษัทเอเซียลิกไนต์ จำกัด โดยเปิดดำเนินการทำเหมือง ที่ ต.หนองหญ้าปล้อง อ.หนองหญ้าปล้อง จ.เพชรบุรี เปิดทำเหมืองผลิตถ่านออกจำหน่ายในปี พ.ศ. 2527 เพื่อจำหน่ายให้แก่อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ มีผลวิเคราะห์ของถ่านโดยเฉลี่ยดังนี้

ค่าความร้อน (แคลอรี/กรัม)	5,500-7,500
ไขมัน (%)	6-16
ความชื้น (%)	2-8
กำมะถัน (%)	0.7-1.08
สารระเหย (%)	32.5
คาร์บอนคงที่ (%)	43-58

ตาราง 3.7 แสดงจำนวนการผลิตถ่านลิกไนต์ ในจังหวัดเพชรบุรี

หน่วย : พันตัน

	2529	2530	2531	2532	2533 ¹
บ.เอเซียลิกไนต์ จำกัด	87.63	85.36	21.18	89.05	4.00

¹ เดือนมกราคม-กันยายน

ที่มา : กรมทรัพยากรธรณี

3.4 อุปทานของลิแกนด์ของภาคอุตสาหกรรม

การผลิตลิแกนด์ของภาคอุตสาหกรรม ทำการผลิตเพื่อป้อนเฉพาะภาคอุตสาหกรรม ปัจจุบันที่มีผลต่ออุปทานมีดังนี้

1. ราคาถ่านลิแกนด์ (PLI) ซึ่งขึ้นอยู่กับต้นทุนการทำเหมือง โดยในการศึกษาจะใช้หน่วยเป็น บาทต่อ 10^3 BTU
2. ราคาถ่านหินนำเข้า (PM) เป็นราคา CIF รวมภาษีนำเข้า 25% ของมูลค่านำเข้า มีหน่วยเป็น บาทต่อ 10^3 BTU
3. แรงงานที่ใช้ในการทำเหมืองของภาคเอกชน (LI) โดยมีหน่วยเป็นคน
4. เครื่องจักรในการทำเหมืองของเอกชน ซึ่งในที่นี้ในการวัดการทำงานของเครื่องจักรจะใช้จำนวนเชื้อเพลิงที่เครื่องจักรใช้ในการทำเหมือง คือน้ำมันเบนซิน (KBI), น้ำมันดีเซล (KDI) และน้ำมันหล่อลื่น (KOI) แทนจำนวนเครื่องจักรที่มีอยู่ในเหมืองโดยจะมีหน่วยเป็นพันลิตร
5. จำนวนการเปิดหน้าดินที่ขุดขึ้นเนื่องจากการทำเหมือง (OI) โดยมีหน่วยเป็น ล้านลูกบาศก์เมตร

สมการอุปทานของภาคอุตสาหกรรมจึงเป็นดังนี้

$$SLI = f(PLI^+, PM^+, LI^+, KBI^+, KDI^+, KOI^+, OI^+)$$

- โดย
- SLI คือ อุปทานของลิแกนด์ของภาคอุตสาหกรรม
 - PLI คือ ราคาลิแกนด์ในภาคอุตสาหกรรม
 - PM คือ ราคาถ่านหินนำเข้า
 - LI คือ แรงงานที่ใช้ในการทำเหมืองเอกชน
 - KBI คือ จำนวนน้ำมันเบนซินที่ใช้ในการทำเหมืองเอกชน
 - KDI คือ จำนวนน้ำมันดีเซลที่ใช้ในการทำเหมืองเอกชน

KOI คือ จำนวนน้ำมันหล่อลื่นที่ใช้ในการทำเหมืองเอกชน
OI คือ จำนวนการเปิดหน้าดินของเหมืองเอกชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย